

სასტუმრო „ქორტიართ მარიოტი“

სიმპოზიუმის გახსნა

სხდომის თავმჯდომარე – **დავით მუსხელიშვილი**

დავით მუსხელიშვილი – თქვენო უწმინდესობავ, თქვენო აღმატებულებავ, საქართველოს პარლამენტის თავმჯდომარევ, ღირსნო მამანო, პატივცემულო სტუმრებო, ქალბატონებო და ბატონებო, ნება მომეცით დღევანდელი სხდომა გახსნილად გამოვაცხადო.

მოგესხენებათ, რომ დღევანდელი ჩვენი კონფერენცია მიძღვნილი გახლავთ ღირსშესანიშნავი თარიღისადმი ჩვენი უწმიდესისა და უნეტარესის კათოლიკოს-პატრიარქის, ილია II-ის საიუბილეო თარიღისადმი. მე მინდა მოგახსენოთ, რომ საქართველო, როგორც ყველას მოგესხენებათ, ერთ-ერთი უძველესი სახელმწიფო გახლავთ, ისევე როგორც ქართველი ერი ერთ-ერთი უძველესი ქრისტიანული ერი.

დავით მუსხელიშვილი – საქართველო ერთ-ერთი უძველესი სახელმწიფოა. ქართველები კი ერთ-ერთი უძველესი ქრისტიანული ერია. IV საუკუნის დასაწყისიდან ქრისტიანული რწმენა ჩვენს ქვეყანაში გამოცხადებულ იქნა სახელმწიფო რელიგიად. ამიერიდან ქრისტიანობა შეიქმნა ქართველი ხალხის ზნეობრივი მრწამსისა და ქართული სახელმწიფოს პოლიტიკური კურსის განმსაზღვრელი, ხოლო

ქართული ეკლესია ჩადგა ხალხისა და სახელმწიფოს სამსახურში.

ქართველების მთელი ისტორია თავისუფლებისთვის ბრძოლაა. მე არ ვიცი მსოფლიოში მეორე ხალხი, რომელსაც ამდენი და ასეთი ძალმომრეობა გადაეტანოს და შეენარჩუნებინოს თავისი სახელმწიფოებრიობა: ბერძნები, რომაელები, პართელები, ბიზანტიელები, სპარსელები, არაბები, ხაზარები, სელჩუკიანი თურქები, მონღოლები, თურქმანები, ოსმალები, ყიზილბაშები, დასასრულ – რუსები, ყველანი იპყრობდნენ ჩვენს ქვეყანას და ცდილობდნენ ხალხის დამონებას, მაგრამ საბოლოოდ ვერც ერთმა ვერ მოახერხა ეს და ვერ მოახერხა იმიტომ, რომ ქართველი ხალხის ძირითადი ეროვნულ-ფსიქოლოგიური განწყობა თავისუფლებისმოყვარეობაა.

ფრიად დიდია ქართული ეკლესიის წვლილი ქართველი ერისა და ქართული სახელმწიფოებრიობის გადარჩენის საქმეში. ჩვენი ეკლესია არა მხოლოდ სულიერად ამაგრებდა პატრიოტული ქადაგებით ქართველთა ძალისხმევას შემოსეული მტრის წინააღმდეგ, რისი ბრწყინვალე ნიმუშებიც ადრეული შუა საუკუნეებიდანვე გვაქვს შემორჩენელი, არამედ უშუალოდ იღებდა მონაწილეობას საბედისწერო ბრძოლებში თავისუფლებისათვის.

არაერთხელ აღმინიშნავს, რომ ბევრი სხვა ქვეყნისაგან განსხვავებით, არც ერთი მეტრი საქართველოს სახელმწიფო ტერიტორიისა არ არის დაპყრობის შედეგად შექმნილი, არამედ ეს უკანასკნელი ისევე, როგორც ქართველი ერი წარმოიქმნა მთისა და ბარის სხვადასხვა ტომებს შორის მიმდინარე სოციალ-ეკონომიკური და ეთნო-გენეტიკური იმანენტური პროცესების შედეგად გარკვეულ ფიზიკურ-გეოგრაფიულ გარემოში, ასე რომ, საქართველოს ტერიტორიისა და ქართველი ერის ჩამოყალიბების პროცესი, ფაქტობრივად, პარალელური მოვლენებია.

ამავე დროს საქართველო არის მრავალეთნიკური და მრავალკონფესიური ქვეყანა. რას ნიშნავს ეს?

ჩემი აზრით, ეს ბევრ რამეს ნიშნავს და პირველ რიგში იმას, რომ ყველა არაქართული ეთნოსი, რომელიც დღეს საქართველოს ტერიტორიაზე ცხოვრობს აქ გარედან არის მოსული სხვადასხვა დროს. საამისო დოკუმენტური მასალაც არსებობს.

ხოლო რას ნიშნავს თვით ფაქტი იმიგრაციისა? ვინ შეიძლება მოსულიყო თავისი სამშობლოდან აქ საცხოვრებლად?

არსებითად მხოლოდ ის, ვინც აქ უკეთ გრძნობდა თავს, ვიდრე თავის სამშობლოში! ეს კი, თავის მხრივ, იმის აშკარა მოწმობაა, რომ ქართველებში არ არსებობს

ქსენოფობია, პირუკუ – ტოლერანტობა მათი გენეტიკური განწყობაა. ამას ხელს უწყობდა შუა საუკუნეების ქართული ეკლესიაც, რომელიც კანონიკურად იცავდა რა მართლმადიდებლურ მრწამსს, შემწყნარებლური იყო სხვა კონფესიებისა თუ რელიგიების მიმართ. ამასაც კარგად მოწმობენ შუა საუკუნეების როგორც ქართული, ისე უცხოური წყაროები. ქსენოფობიის უქონლობა და ტოლერანტობა ქართველი ხალხის მაღალი კულტურისა და სიძლიერის მაჩვენებელია (სხვა საკითხია, რომ ამჟამად, გეოპოლიტიკური ვითარების ცვლილებების შედეგად, ეს მახასიათებელი მის სისუსტედ გადაიქცა).

ამიტომ არის, რომ საქართველოს ისტორიამ არ იცის კონფლიქტები ეთნიკურ თუ რელიგიურ ნიადაგზე. მეორე მხრივ, ეს იმას ნიშნავს, რომ არავის არა აქვს უფლება ტერიტორიული სეცესიისა, ხოლო ბოლოდროინდელი კონფლიქტური პროცესები, განვითარებული ჩვენს ქვეყანაში ინსპირირებულია გარედან, კარგად დამუშავებული ე.წ. „ნაციონალური პოლიტექნოლოგიის“ შედეგად.

ამიტომ სრული აბსურდი და საქართველოს ისტორიის უცოდინარობაზეა დამყარებული აკად. ა. სახაროვის მიერ დაუფიქრებლად გამოთქმული კვალიფიკაცია, თითქოს საქართველო „მცირე იმპერიაა“! სამწუხაროდ, ეს აზრი დღემდე მუსირებს ანგაჟირებულ რუსულ მასმედიაში.

არამცთუ დღევანდელი ან შუა საუკუნეების საქართველო, არამედ დავით აღმაშენებლის მიერ XII საუკუნის დასაწყისში შექმნილი ერთიანი კავკასიური სახელმწიფო „ნიკოფსით დარუბანდამდე“ არ ყოფილა იმპერია. ეს არის უპრეცედენტო შემთხვევა შუა საუკუნეების ისტორიაში, როდესაც ერთ სახელმწიფოში კეთილმეზობლურად და მშვიდობიანად ცხოვრობდნენ ქრისტიანული, მაჰმადიანური და წარმართი ხალხები და ტომები. და ეს მაშინ, როდესაც ჯვაროსნული ომების შედეგად ვეროპა და აზია გახლეჩილი იყო ორ შეურიგებელ ბანაკად. დავით აღმაშენებლის მიერ შექმნილმა ერთიანმა კავკასიურმა სახელმწიფომ სამ საუკუნეზე მეტ ხანს იარსება ისე, რომ არც ერთი აჯანყება, ეთნიკური შუღლი ან კონფლიქტი რელიგიურ ნიადაგზე არ მომხდარა. სამაგიეროდ 1121 და 1195 წლებში, დიდგორისა და შამქორის საბედისწერო ომებში, როდესაც საქართველოს და ე.ი. მთელი კავკასიური სახელმწიფოს არსებობის ბედი წყდებოდა, სელჩუკიან თურქთა კოალიციის წინააღმდეგ ქართველებთან ერთად შირვანისა და დარუბანდის მაჰმადიანური ლაშქარიც იბრძოდა!

ყოველივე ეს ძველ ქართველ სახელმწიფო მოღვაწეთა პოლიტიკური და დიპლომატიური აზროვნების მაღალი

სტანდარტების გარდა, ქართული ეკლესიის გონივრულ შემწეობაზეც მიუთითებს.

საერთოდ უნდა ითქვას, საქართველოს ჰყავდა არაერთი სახელმწიფოებრივად მოაზროვნე იერარქი. ასეთი იყო, მაგალითად VII ს-ის დასაწყისის ქართლის კათოლიკოსი კირიონი, რომელმაც, ფაქტობრივად, საბოლოოდ დაამკვიდრა ქართული მართლმადიდებლობა; ასეთი იყო XII ს-ის დასაწყისში გიორგი ჭყონდიდელ-მწიგნობართუხუცესი, „თანაგამკაფელი ყოველთა გზათა, საქმეთა და ღუაწლთა“ დავით აღმაშენებლისა; ასეთი იყო XI ს-ში დიდი გიორგი მთაწმინდელი, ათონის ქართველთა სახელგანთქმული ლავრის წინამძღვარი, რომელმაც არა მხოლოდ განავრცო და სრულყო ექვთიმე ათონელის სამეცნიერო და საგანმანათლებლო ღვაწლი, არამედ მნიშვნელოვანი კვალი დაამჩნია საქართველოს საზოგადოებრივ ცხოვრებასაც; ასეთივე გახლავთ ჩვენი კათოლიკოს-პატრიარქი.

საზგასმით უნდა აღვნიშნო გიორგი მთაწმინდელისა და მისი უწმიდესობისა და უნეტარესობის, ილია II მიერ ქართველი ერის მიმართ გაწეულ ღვაწლთა დიდი მსგავსება. კერძოდ, XI ს-შიც და XX ს-შიც საკამათო გახდა დიდი საკითხი ქართული ეკლესიის ავტოკეფალიისა და მისი მსოფლიო ქრისტიანულ ეკლესიაში იერარქიული ადგილის

დამკვიდრებისა. იგი დადებითად გადაწყდა XI ს-ში გიორგი მთაწმინდელის პაექრობის შედეგად ანტიოქიის პატრიარქთან და XX ს-შიც – მისი უწმიდესობის კეთილგონივრული ურთიერთობით კონსტანტინოპოლის პატრიარქთან.

გარდა ამისა, როდესაც 1060 წელს გიორგი მთაწმინდელი ბაგრატ IV-ის მოწვევით ათონიდან საქართველოში მოდის, ჩვენი ქვეყანა საკმაოდ მძიმე მდგომარეობაშია. ჯერ ერთი, მისი ერთი ნაწილი, კერძოდ, აფხაზეთი ბიზანტიის მიერ არის ოკუპირებული. ქვეყანაში შიდა აშლილობა სულ ახლად დაწყნარებული. თვით მეფის ხელისუფლებაში ისეთი სახიფათო და ქვეყნის დამანგრეველი სენია გავრცელებული, როგორც კორუფციაა. მოშლილია მართლმსაჯულება და სუფევს განუკითხაობა. მოშლილია განათლების სისტემა, საზოგადოების დიდი ნაწილი შიმშილობს...

ანალოგია ჩვენს უახლოეს წარსულთან და დღევანდელობასთან, ვფიქრობ, სავსებით ცხადია. ანალოგიურია გიორგი მთაწმინდელისა და ილია II-ის ძალისხმევაც მდიდრებს მოუწოდონ ქველმოქმედებისაკენ, აღამადლონ ქართველი ერის კულტურულ-ზნეობრივი და სამართლებრივი ცნობიერება. გიორგი მთაწმინდელის ამ ენერგიულ მცდელობას უკვალოდ არ ჩაუვლია და,

მიუხედავად სელჩუკიან თურქთა შემოსევების გამო შეფერხებისა, მისი მაღალზნობრივი იდეები განხორციელდა დავით აღმაშენებლის მეფობის დროს.

ვიმედოვნებ, ასეთი შეფერხება ამჟამად აღარ იქნება და ჩვენი კათოლიკოს-პატრიარქის, მისი უწმიდესობისა და უნეტარესობის ილია II-ის კეთილშობილური მიზნები მიმართული ჩვენი მოსახლეობის ეკონომიკური მდგომარეობის გაუმჯობესებისაკენ, ზნობრივი ამაღლებისკენ და სამართლებრივი ცნობიერების სრულყოფისაკენ, განხორციელდება მისივე ზეობის დროს. ბოლოს და ბოლოს, სრულიქმნება ძირითადი ქრისტიანული პოსტულატი – „მშვიდობა ქვეყანასა ზედა და კაცთა შორის სათნოება“.

ჩვენო უწმიდესობავ, მე მინდა მოგილოცოთ თქვენ დღევანდელი თარიღი, გისურვოთ მხნე და ხანგრძლივი ცხოვრება, და გისურვოთ ის, რისი იმედიც მაქვს, რომ ეს ყველაფერი რაც მე ჩამოვთვალე დღეს ჩვენი საჭირბოროტო საკითხები თქვენივე შემართებით თქვენსავე ზეობის დროს ასრულებული იქნება.

მე მინდა, თქვენო უწმინდესობავ, გადმოგცეთ ოქროს მედალიონი, რომელზედაც გამოსახული არის სწორედ გიორგი მთაწმინდელი, როგორც სიმბოლო გადმოგცეთ მეცნიერებისაგან, ქართველი მეცნიერებისაგან, როგორც

სიმბოლო თქვენი ზრუნვისა, ქართული კულტურისა და ქართული მეცნიერების აღორძინებისათვის.

ბატონ დანიელს ვთხოვ წაგვიკითხოთ სიგელი.

მეუფე დანიელი კითხულობს სიგელს – „სახელითა მამისათა და ძისათა და სული წმიდისათა, განგებითა ღმრთისაითა, სულიერსა წინამძღვარსა ერისა ქართველთაისა, მსგავსსა დიდთა მამათა ათონელთასა თავდადებულთა წინაშე ქვეყნისა და მამულისა, აღმადგინებელსა ღმრთივ კურთხეულსა ერთობისა მეორე იერუსალიმისა და ახლისა ათინასი, უწმიდესსა და უნეტარესსა, კათოლიკოს პატრიარქსა სრულიად საქართველოსა, მთავარეპისკოპოსსა მცხეთა თბილისისა, მიტროპოლიტსა ბიჭვინთისა და ცხუმ-აფხაზეთისასა დიდსა მეუფესა და მამასა ჩვენსა ილიას, ძრვნად მედალიონი ესე წმიდისა გიორგი მთაწმინდელისა სადიდებლად ღმრთისა და საცხოვნებლად სამწყსოისა ივერიისა.

მადლიერი სამწყსო სრულიად საქართველოსა.

მეორე საერთაშორისო კონფერენცია.

თბილისი, 212 წლის 14 დეკემბერი.

(ტაში დარბაზში)

დავით მუსხელიშვილი - ქალბატონებო და ბატონები განვაგრძოთ ჩვენი კონფერენცია.

სიტყვა მისალმებისთვის საქართველოს პარლამენტის თავმჯდომარეს ბატონ დავით უსუფაშვილს.

დავით უსუფაშვილი – თქვენო უწმიდესობავ, ღირსნო მამანო, ქალბატონებო და ბატონებო, მოგესალმებით და ყველას გილოცავთ იმას რომ ღმერთმა ინება და თვითოეული ჩვენგანი ვართ თანამონაწილე დღევანდელი შეხვედრის, დღევანდელი ღონისძიების. მე პირადად ვარ ბუენიერი, რომ წილად მხვდა როლი ვიყო უწმიდესისა და უნეტარესის, სრულიად საქართველო კათოლიკოს პატრიარქის, ილია მეორის საიუბილეო ღონისძიებების საორგანიზაციო კომისიის ხელმძღვანელი და მივიღო მონაწილეობა, შევიტანო ჩემი მოკრძალებული წვლილი ამ დიდ საქმეში. სწორედ ამის გამო ვარ მე დღეს აქ და ამან გამაბედინა მომემართა თქვენთვის, ასეთი საზოგადოებისთვის ასეთ მნიშვნელოვან თემაზე. მე რა თქმა უნდა ვერ შევბედავ, ამ თემას – სულიერებას მისი რელიგიური განზომილებიდან, მე ვერც იმას შევბედავ, რომ ვისაუბრო მისი უწმინდესობის ღვაწლზე ამ სფეროში. მე შემძლია ვისაუბრო მხოლოდ იმაზე თუ რა პოლიტიკური განზომილება აქვს სულიერებას და რაოდენ მნიშვნელოვანია ამ საკითხის სწორად გააზრება ქართული

სახელმწიფოს ფორმირებისთვის, ჩვენი საზოგადოების წინსვლისთვის.

როდესაც მირიან მეფემ შორეულ წარსულში ქრისტიანობა სახელმწიფო რელიგიად გამოაცხადა ამით არ განსაზღვრულა მხოლოდ პიროვნების მიმართება ღმერთისადმი და ღმერთის და პიროვნების ურთიერთობის შინაარსი....

დავით უსუფაშვილი – თქვენო უწმიდესობავ, ღირსნო მამანო, ქალბატონებო და ბატონებო. მოგესალმებით და ყველას გილოცავთ, რომ ღმერთმა ინება და თითოეული ჩვენგანი არის თანამონაწილე დღევანდელი შეხვედრისა, დღევანდელი ღონისძიებისა. მე, პირადად, ვარ ბედნიერი, რომ წილად მხვდა ვიყო უწმიდესისა და უნეტარესის, სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქის ილია II-ის საიუბილეო ღონისძიებების საორგანიზაციო კომისიის ხელმძღვანელი და ამ დიდ საქმეში მივიღო მონაწილეობა, შევიტანო ჩემი მოკრძალებული წვლილი.

სწორედ ამის გამო ვარ დღეს მე აქ და ამან გამაბედვინა მომემართა დღეს თქვენთვის, ასეთი საზოგადოებისთვის ასეთ მნიშვნელოვან თემაზე და, რა თქმა უნდა, ვერ შევბედავ ამ თემას, სულიერებას, მისი რელიგიური განზომილებიდან. მე ვერც იმას შევბედავ, რომ

ვისაუბრო მისი უწმიდესობის დეაწლზე ამ სფეროში. მე შემძლია ვისაუბრო მხოლოდ იმის შესახებ, თუ რა პოლიტიკური განზომილება აქვს სულიერებას და რაოდენ მნიშვნელოვანია ამ საკითხის სწორად გააზრება ქართული სახელმწიფოს ფორმირებისთვის, ჩვენი საზოგადოების წინსვლისთვის.

როდესაც მირიან მეფემ შორეულ წარსულში ქართლის სამეფოში ქრისტიანობა სახელმწიფო რელიგიად გამოაცხადა, ამით არ განსაზღვრულა მხოლოდ პიროვნების მიმართება ღმერთისადმი და ღმერთისა და პიროვნების ურთიერთობის არსი. ამით განისაზღვრა ქართველი ერის ადგილი მსოფლიო ცივილიზაციაში, ქრისტიანულ ცივილიზაციაში და ქართული სახელმწიფოს ადგილი მსოფლიოში. მაშინ დაედო საფუძველი ჩვენს ეროვნულ სახელმწიფოებრივ ცნობიერებას, როგორც დასავლეთის აღმოსავლეთი და არა პირიქით, აღმოსავლეთის დასავლეთი ან ჩრდილოეთის სამხრეთი და ა.შ. შესაბამისად, სულიერების, რელიგიის პოლიტიკური განზომილება იყო განმაპირობებელი იმისა, თუ როგორი სახელმწიფო იქნებოდა ქართული სახელმწიფო და სად გაიზარებდა საკუთარ თავს და სად ჩამოყალიბდებოდა ჩვენი ეროვნული ცნობიერება, რომელ კულტურულ ცივილიზაციურ ერთობაში. ამიტომ ეს იყო სახელმწიფოებრიობის აქტი და

არა მხოლოდ რელიგიური აქტი, არა მხოლოდ აღმსარებლობის თვალსაზრისით გაკეთებული არჩევანი.

მეორე პოლიტიკური განზომილება სულიერებისა ეფუძნება იმას, რომ სულიერება ვერ თავსდება ადამიანში, სულიერება ვერ ეტევა ადამიანის შინაგან ბუნებაში. ის არ არის მხოლოდ ინტიმის სფერო. სულიერება ყოველთვის გადმოედინება გარეთ და აისახება ადამიანებთან ჩვენს ყოველდღიურ ურთიერთობაში. ეს ურთიერთობა კი ავსებს, შინაარს აძლევს საზოგადოებრივ ცხოვრებას. ამიტომ რა სულიერების, როგორი სულიერების ადამიანები ამყარებენ ერთმანეთთან ურთიერთობას ბიზნესში, ოჯახურ გარემოში, პოლიტიკურ სარბიელზე, ამაზეა დამოკიდებული უკვე ის, თუ რა შედეგს ვიღებთ ჩვენ და საზოგადოება როგორი აღმოჩნდება, რა ფასეულობებით გამსჭვალული. ეს განზომილება სულიერებისა, პოლიტიკურ განზომილებათაგანი, ძალიან მნიშვნელოვანია იმიტომ, რომ ადამიანის მორალური და ზნეობრივი შინაარსი განსაზღვრავს შემდგომ ადამიანთა ჯგუფური ურთიერთობის შინაარსს. ამიტომ არის მნიშვნელოვანი სულიერება პოლიტიკური თვალსაზრისითაც.

მესამე პოლიტიკური განზომილება, რომელსაც დღეს მინდა შევეხო, უკავშირდება მიმართებას თავისუფლებისადმი. ეკლესიამ იმიტომ უარყო საყოველთაო

ხსნის მოძღვრება, რომ იგი ეწინააღმდეგებოდა ყველაზე მთავარს, ყველაზე დიდ ძღვენს, რომელიც ღმერთმა ადამიანს უბოძა – თავისუფლებას. სწორედ ქრისტიანული რელიგიის წიაღში ჩამოყალიბდა თავისუფლების ის კატეგორია, რომელმაც თანამედროვე ცივილიზაციის შინაარსი განსაზღვრა და ეს სწორედ ქრისტიანული სამყაროს დამსახურებაა. ქრისტიანულ სამყაროში ჩამოყალიბებული სისტემაა თავის უფლებაზე დაფუძნებული სულიერება. ეს კი პოლიტიკურ-საზოგადოებრივ ცხოვრებაში ნიშნავს იმას, რომ ადამიანს ჭეშმარიტად უნდა ჰქონდეს არა მხოლოდ უფლება, არამედ შესაძლებლობა თავისუფალი არჩევანისა. თავისუფალი არჩევანისა ყველაფერში, მათ შორის, აღმსარებლობისადმი დამოკიდებულებაში. ამდაგვარი ხედვა თავისუფლებისა, ქრისტიანული რელიგიის ერთ-ერთი ფუნდამენტისა, განაპირობებს იმას, რომ ჭეშმარიტად ქრისტიანული ღირებულებების საფუძველზე დაფუძნებულ საზოგადოებაში გარდაუვალია მრავალფეროვნება, გარდაუვალია მრავალკონფესიურობა, გარდაუვალია ის, რომ ადამიანები აკეთებენ თავისუფალ არჩევანს, ე.ი. მათ უნდა ჰქონდეთ თავისუფალი არჩევანის საშუალება. შესაბამისად, სულიერების ეს პოლიტიკური განზომილება ასევე სერიოზულ როლს აკისრებს ქართულ მართლმადიდებელ ეკლესიას, როგორც დომინანტს, წამყვანს

ერისა და ქვეყნისა, მსოფლიო გეოპოლიტიკური იდენტურობის განმსაზღვრელ ინსტიტუტს, რომელიც პირველ რიგშია პასუხისმგებელი, რომელსაც ეკისრება დიდი ტვირთი, რომ საზოგადოებაში სწორედ მრავალფეროვნება, მრავალკონფესიურობა, ადამიანის თავისუფლება იყოს უზრუნველყოფილი, დაცული, გარანტირებული და ამას ჰქონდეს მკაფიო კონსტიტუციური ჩარჩოები.

ქართული სახელმწიფოებრიობა, ისტორიკოსების მონაცემებით, სამ ათეულ საუკუნეს ითვლის, მაგრამ ფაქტია, რომ დღეს ჩვენ გვაკლია სწორედ სახელმწიფო ჩვენს ქვეყანაში, ჩვენს სამშობლოში. სწორედ სახელმწიფოებრიობის დეფიციტია ჩვენი მრავალი პრობლემის სათავე. ეს იმიტომ რომ, ჩვენ გვქონდა 200-წლოვანი წყვეტა ქართული სახელმწიფოს ბუნებრივ განვითარებაში. ეს მხოლოდ სახელმწიფოს პრობლემა არ იყო, ალბათ სარწმუნოების თვალსაზრისითაც ქართული ისტორია ქრისტიანობის შემდგომ ორ ეტაპად იყოფა: 1801 წლამდე და 1801 წლის შემდეგ. 1801 წლის შემდეგ სულ ახლო წარსულამდე, საქართველოში მიმდინარეობდა, ერთი მხრივ, სახელმწიფოს ნგრევა და სახელმწიფოებრიობისა და ცნობიერების ამოძირკვა და, მეორე მხრივ, ბრძოლა რელიგიასთან, ქრისტიანობასთან. ეს ჯერ კიდევ

არაკომუნისტური რუსეთის პირობებში, როდესაც ავტოკეფალია წაერთვა ქართულ ეკლესიას, როდესაც ქართული ენა განიდევნა ეკლესიიდან, როდესაც შემცირდა და არა გაიზარდა ეკლესია-მონასტრების რაოდენობა ქვეყანაში და ა. შ. კომუნისტურ ეპოქაზე უბრალოდ აღარ ვისაუბრებ. ამ ეპოქამ საერთოდ ყოფნა-არყოფნის პირას დააყენა ყველა ინსტიტუტი, ყველა ეროვნული და სახელმწიფოებრივი მონაპოვარი. ასე რომ, ამ 2 ათეული წლის წინ, როდესაც დამოუკიდებელი სახელმწიფოს მშენებლობა დაიწყო, ამ პროცესში უმნიშვნელოვანესი როლი ეკისრებოდა ეკლესიას, სწორედ სულიერების აღორძინების, მისი ხელახლა აღმოჩენისა და დამკვიდრების საქმეში.

დღეს შემიძლია ვთქვა ასე, გაგკადნიერდე და ვთქვა ასე, რომ საქართველოში სულიერება დაბრუნდა, მაგრამ გგონია, რომ სულიერება დაბრუნდა ინდივიდების დონეზე და ის ჯერ ვერ დაბრუნდა საზოგადოების დონეზე. საზოგადოების დონეზე, როდესაც საზოგადოებრივი პროცესები დაეფუძნება სწორედ სულიერებას და იმ ღირებულებებს, რომლებიც ამ მოძღვრებიდან გამომდინარეობს. პარლამენტი, პრეზიდენტი, სხვადასხვა სახელმწიფოებრივი ინსტიტუტი – ეს უშინაარსო, აბსტრაქტული მოცემულობებია. ისინი შინაარსით ივსებიან

კონკრეტული ადამიანების, კონკრეტული ქმედებების, კონკრეტული გადაწყვეტილებების შემდეგ. ასე რომ, ვერანაირი დემოკრატია ქვეყანაში ვერ დაფუძნდება კონსტიტუციაში უკეთესი ფორმულირების ჩაწერით, ვერანაირი პიარი ვერ უშველის ამ საქმეს, თუ სახელწიფო ინსტიტუტებში მოღვაწე ადამიანები თავიანთ ურთიერთობებში, ურთიერთქმედებებში და გადაწყვეტილების მიღების დროს არ ხელმძღვანელობენ სწორედ სულიერებით და სწორედ მორალურ-ზნეობრივი კატეგორიებით. ძალიან ბევრი რამ ამიტომ გვჭირს და არ უნდა შეგვეშალოს, არ უნდა ვიფიქროთ, რომ ის, რაც არ მოგვწონდა თუნდაც ცოტა ხნის წინ, ეს კონკრეტული ადამიანების ბრალი და დამსახურებაა. ეს გაცილებით ღრმა პრობლემაა საზოგადოებაში და ამ ილუზიით თუ კონკრეტულ ადამიანებს გადავაბრალეთ ამ ყველაფერს, მაშინ აუცილებლად დაუშვებთ ახალ შეცდომებს და მივალთ ისევ იმავე პრობლემებამდე. ჩვენ, იურისტები, პოლიტიკოსები, ძალიან ხშირად ვსაუბრობთ იმაზე, რომ ხელისუფლება შეზღუდული უნდა იყოს კონსტიტუციით და კანონით. ეს სწორია, ჩვენი ტერმინოლოგიით ეს ასე აღიწერება, მაგრამ სინამდვილეში ვერანაირი კანონით, ვერანაირი ხელისუფლება ვერ იქნება შეზღუდული, თუ ის

არ არის შეზღუდული სწორედ მორალური და ზნეობრივი კატეგორიებით.

სახელმწიფო მთელი თავისი აპარატით, მთელი თავისი ჯარით, მთელი თავისი საკონსტიტუციო სისტემით უძღურია გაუმკლავდეს ერთ პატარა ბოროტებასაც კი, თუ ეს ბოროტება ზნეობრივი, მორალური გადმოსახედიდან უკვე არ არის კუთხეში მიმწყვდეული. ვერანაირი კანონები, ვერანაირი ინსტიტუტები ვერ დაამკვიდრებენ საზოგადოებაში საკუთრების ხელშეუხებლობას, მთელი თავისი შედეგებით თუ საზოგადოებაში არ დამკვიდრდა ზნეობრივ და მორალურ დონეზე ძალიან მარტივი რამ, არ იპარო. როდესაც არ იპარო არის ადამიანის სულიერი კონსტიტუციის ნაწილი, მხოლოდ ამის შემდეგ აქვს აზრი, ამის შემდეგ ექნება ეფექტი პარლამენტის მიერ მიღებულ კანონებს, სასამართლო სისტემას და სხვა დონისძიებებს, ინსტიტუციურს, რომ დაცული იყოს კერძო საკუთრება. ამ ნაწილში სახელმწიფო უძღურია, სახელმწიფომ და პოლიტიკოსებმა უნდა ვაღიაროთ, რომ ამ ნაწილში ჩვენ უძღური ვართ. არ იპაროს ვერანაირი პოლიტიკური პარტია და იდეოლოგია ვერ დააფუძნებს. ეს სხვაგან ფუძნდება, ეს სხვაგან კეთდება და ამით მივდივარ ბოლო საკითხამდე, რომელზეც მინდოდა საუბარი. ესაა სეკულარიზმი და,

ზოგადად, დამოკიდებულება ეკლესიასა და სახელმწიფოს შორის.

სამწუხაროდ, ჩვენში ჯერ კიდევ ხმამაღლა ისმის ხოლმე ზედაპირული მსჯელობები ყველა სფეროში და ამ საკითხშიც კი. არასწორი დასკვნები კეთდება იმის თაობაზე, თუ როგორ უნდა იყოს ეს ურთიერთობა აწყობილი. პოლიტიკურ სივრცეში ლიბერალურ დემოკრატიას დღევანდელ სამყაროში, 21-ე საუკუნეში, თითქოს ალტერნატივა არა აქვს და ალბათ არც აქვს, მაგრამ არასწორი დასკვნა კეთდება, თითქოს ლიბერალური დემოკრატია გულისხმობს სეკულარიზაციას რელიგიასა და სახელმწიფოს შორის, მსოფლმხედველობრივ დონეზე. სინამდვილეში სეკულარიზაცია – ეს არის ინსტიტუციურ დონეზე, მსოფლმხედველობრივ დონეზე რელიგიისა და სახელმწიფოს სეკულარიზაცია. ეს არის ახალი ტოტალიტარიზმის დასაწყისი, გარდაუვალი დასაწყისი. ამიტომ არ უნდა ავურიოთ ერთმანეთში ხოლმე სეკულარიზმი რას ნიშნავს და სახელმწიფოსა და ეკლესიის გამიჯვნა რა შინაარსის მატარებელია. ეს არის ინსტიტუციურ დონეზე, იმ დონეზე, რომ ერთმანეთის გადაწყვეტილებებში არ უნდა ჩაერიოს სახელმწიფო და ეკლესია. მაგრამ იმ დონეზე, რომ სახელმწიფო მოღვაწეებს არ უნდა აინტერესებდეთ, რა ხდება ეკლესიაში, რას

გვასწავლის ესა თუ ის მოძღვერება, რა ღირებულებებია ფუნდამენტი იმისა, თუ როგორი უნდა იყოს შემდგომ საზოგადოება. ეს თემები, სამწუხაროდ, ჯერ კიდევ სერიოზულ განსჯას მოითხოვს, იმიტომ, რომ, თუ ზედაპირულად მიუვდგებით, მაშინ კიდევ ერთ დიდ ახალ შეცდომას დაუშვებთ და არაფრით არაა გარანტირებული არც ქართული სახელმწიფო და არც ქართული მართლმადიდებელი ეკლესია იმისგან, რაც ჩვენ ერთხელ უკვე დაგვემართა ორი საუკუნის წინ. არანაირი გარანტიები ჯერ ჩვენ არ შეგვიქმნია ისეთი, რომ მშვიდად გავაგრძელოთ ცხოვრება.

ამიტომ მე ვისურვებდი მისი უწმიდესობის ლოცვითა და კურთხევით, მისი მცდელობით, მისი პირადი მაგალითით ჩვენ შევძლებთ და მოვახერხებთ იმას, რომ ძალიან მაღე საქართველოში ამ ფუნდამენტურ საკითხებზე გაცემული იქნება სწორი პასუხები და მაშინ ჩვენ შევძლებთ ერთად, ერმაც და ბერმაც, გავაძლიეროთ ჩვენი ქვეყანა, სახელმწიფო, რომელშიც თითოეული ადამიანი ბედნიერი იქნება და დაცული იქნება.

კიდევ ერთხელ მინდა მოგილოცოთ დღევანდელი დღე, მივულოცო მის უწმიდესობას იუბილე, ვუსურვო სიმხნევე, ჯანმრთელობა, დიდხანს სიცოცხლე ჩვენი ქვეყნის, ჩვენი ერის სასიკეთოდ. დიდი მადლობა.

მე კიდევ ერთხელ მინდა მოგილოცოთ დღევანდელი დღე, მივულოცო მის უწმინდესობას იუბილე, ვუსურვო სიმხნევე, ჯანმრთელობა, დიდხანს სიცოცხლე, ჩვენი ქვეყნის, ჩვენი ერის სასიკეთოდ. დიდი მადლობა.

ტაში დარბაზში

დავით მუსხელიშვილი – საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის პრეზიდენტს ვთხოვთ, ბატონ თამაზ გამყრელიძეს.

თამაზ გამყრელიძე – თქვენო უწმიდესობა და უნეტარესობა, სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქო, ყოვლად სამღვდელო მეუფენო, თქვენო აღმატებულებაჲ პარლამენტის პრეზიდენტო, ქალბატონებო და ბატონებო, დღევანდელი ჩვენი სამეცნიერო კონფერენცია რომელიც ეძღვნება სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქის აღსაყრდრების ოცდამეთხუთმეტე და ჩვენი პატრიარქის დაბადების მეოთხმოცე წლისთავს, ძალიან მნიშვნელოვანი მოვლენა არის ჩვენ საზოგადოებრივ ცხოვრებაში. მე მინდა აქ ვილაპარაკო იმის შესახებ, თუ რა ურთიერთობა არის რწმენასა და ცოდნას შორის, რა ურთიერთობა არის მეცნიერებასა და სარწმუნოებას შორის.

დღევანდელი მეცნიერება თვლის, რომ მეცნიერებასა და სარწმუნოებას შორის, რწმენსა და ცოდნას შორის

დაპირისპირება კი არ არსებობს არამედ ისინი წარმოადგენენ ორ ფენომენს რომელთა შერწყმით არის შესაძლებელი ჩვენი სამყაროსა და ადამიანის მეცნიერული შესწავლა და შეცნობა

აკადემიკოსი თამაზ გამყრელიძე - თქვენო უწმიდესობაჲ და უნეტარესობაჲ, სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქო, ყოვლადსამღვდელონო მეუფენო და აღმატებულებაჲ, ბატონო პრეზიდენტო, ქალბატონებო და ბატონებო, დღევანდელი ჩვენი სამეცნიერო კონფერენცია, რომელიც ეძღვნება სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქის აღსაყდრების 35-ე და ჩვენი პატრიარქის დაბადების მე-80 წლისთავს, ძალიან მნიშვნელოვანი მოვლენა არის ჩვენს საზოგადოებრივ ცხოვრებაში.

მინდა აქ ვილაპარაკო იმის შესახებ, თუ რა ურთიერთობაა რწმენასა და ცოდნას შორის, რა ურთიერთობაა მეცნიერებასა და სარწმუნოებას შორის. დღევანდელი მეცნიერება მიიჩნევს, რომ მეცნიერებასა და სარწმუნოებას შორის, რწმენასა და ცოდნას შორის დაპირისპირება კი არ არსებობს, არამედ ისინი წარმოადგენენ ორ ფენომენს, რომელთა შერწყმით შესაძლებელია ჩვენი სამყაროს მეცნიერული შესწავლა და შეცნობა.

სწორედ ასეთ პიროვნებას წარმოადგენს ჩვენი კათოლიკოს-პატრიარქი, უწმიდესი და უნეტარესი ილია II, რომელშიაც შერწყმულია ის რწმენა და ცოდნა. სწორედ ეს იყო საფუძველი საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის საპატიო აკადემიკოსად ჩვენი კათოლიკოსის არჩევისა. უმაღლეს მღვდელმთავართა შორის მხოლოდ ცოტანი არიან ქვეყნის მეცნიერებათა აკადემიის საპატიო წევრები, ასეთი იყო მოსკოვისა და სრულიად რუსეთის პატრიარქი ალექსი II, ასეთი იყო იოანე-პავლე II რომის პაპი, რომლებიც იყვნენ ეროვნული აკადემიის აკადემიკოსები, ასევე ბენედიქტე XVI, ახლანდელი რომის პაპი, რომელიც არის საპატიო აკადემიკოსი იტალიური ნაციონალური აკადემიისა. აი, ეს შერწყმა მეცნიერებისა და სარწმუნოების, აღიარებულია უდიდესი მეცნიერების მიერ.

თანამედროვე თეორიული ფიზიკის დამფუძნებელი მაქს მანტი, თავის ცნობილ გამოკვლევაში ამბობს, რომ რელიგია და ბუნებისმეტყველება, ცოდნა და რწმენა კი არ უპირისპირდება ერთმანეთს, არამედ ისინი ავსებენ ერთმანეთს. ასევე ალბერტ აინშტაინი მიიჩნევს, რომ ჩვენს მატერიალისტურ ეპოქაში მხოლოდ ღრმადმორწმუნე ადამიანი შეიძლება გახდეს მეცნიერი.

აი, ასეთი შერწყმა ცოდნისა და რწმენისა არის წარმოდგენილი ჩვენს უწმიდესსა და უნეტარეს პატრიარქში,

მისმა უწმიდესობამ შემისწორა, რწმენისა და ცოდნისო, – ბრძანა. ასეთი შერწყმა რწმენისა და ცოდნის არის სწორედ დამახასიათებელი მთელი ჩვენი სასულიერო ცხოვრებისა და სინამდვილისა. შემთხვევითი არაა, რომ ჩვენს დღევანდელ კონფერენციას ეწოდება „შემობრუნება სულიერებისაკენ“. ეს იმას არ ნიშნავს, რომ მანამდე არ არსებობდა ქართული მეცნიერება, მაგრამ ხაზგასმა იმისა, რომ შემობრუნება სულიერებისაკენ არსებითად ინტენსიურად დაიწყო ჩვენი კათოლიკოს-პატრიარქის აღსაყდრების შემდეგ, ესაა ხაზგასმა იმისა, რომ ჩვენი კათოლიკოს-პატრიარქი ის ადამიანია, ის პიროვნებაა, რომელიც არის სულიერი მამა, მთელი ხალხის სულიერი წინამძღოლი და იმით არის ბედნიერი ჩვენი ხალხი დღეს, რომ გვყავს ჩვენი მამა და სულიერი წინამძღოლი, ჩვენი კათოლიკოს-პატრიარქის ილია II-ის სახით.

მე ვუსურვებ წარმატებებს ჩვენს ახლანდელ კონფერენციას, რომელიც მოწოდებულია წარმოადგინოს თემა სულიერებისა და მეცნიერების შერწყმისა. თქვენო უწმიდესობავ, საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემია ამაყობს იმით, რომ თქვენ ბრძანდებით მისი უმაღლესი წარმომადგენელი და მინდა ვუსურვო მთელ ჩვენს ხალხს, ჩვენს ერს, რომ ჩვენი კათოლიკოს-პატრიარქი

კიდევ დიდხანს იყოს ჩვენი ხალხის სულიერი მამა და მოძღვარი.

თქვენო უწმიდესობავ საქართველოს ეროვნული აკადემია ამაყობს იმით რომ თქვენ ბრანდებით მისი უმაღლესი წარმომადგენელი და მე მინდა ვსუსურვო მთელს ჩვენს ხალხს, ჩვენს ერს რომ ჩვენი კათოლიკოს-პატრიარქი კიდევ დიდხანს, დიდხანს იყოს ჩვენი ხალხის სულიერი მამა და მოძღვარი.

დავით მუსხელიშვილი – ქალბატონებო და ბატონებო, სიტყვა მისალმებისათვის დეკანოზს ჰენრიხს პაპროცკის.

დეკანოზი ჰენრიხ პაპროცკი (პოლონეთი) - თქვენო უწმიდესობავ, უწმიდესო მეუფეო, ღრმადპატივცემულო საზოგადოებავ, არ არის იოლი იყო პატრიარქი და თანაც, 35 წლის განმავლობაში. ყოველ დრო-ჟამს თავისი სირთულეები ახლავს. არ არსებობს ისეთი ჟამი, რომელსაც არანაირი სირთულე არ სდევდეს, მაგრამ არის უადრესად რთული დროება, როდესაც ცხოვრება გაუსაძლისი ხდება, როცა სრული წყვდიადია და იმედის ნატამალიც კი აღარ ბუტავს. დროის სწორედ ასეთ პერიოდში შედგა თქვენი ინტრონიზაცია 35 წლის წინათ, როცა ზამთარი იმედის გაზაფხულად გადაიქცა. მთელი საქართველოსათვის სწორედ ის დღე იქცა მომავლის იმედის დღედ, იმ წყვდიადით მოცულ დროებაში, როდესაც ისე ჩანდა,

თითქოს უღმერთო ხელისუფლებამ უკვე ბოლო მოუღო ყველა რელიგიას, რაც, იმავდროულად, მთელი კაცობრიობისათვის იმედის დასასრულს მოასწავებდა, და ცხოვრება მოგვიწვედა მხოლოდ მატერიალისტურ სივრცეში. აი, სწორედ მაშინ გამოჩნდა დღის ნათელი. შემდგომ ისევ დადგა რთული დროება, ხელისუფლების ცვლა, პრობლემები, რომლებიც თან სდევს თავისუფლებას, ყოველი ადამიანისგან რომ მოითხოვს, მისი პიროვნული არჩევანი იყოს ნამდვილი, პასუხისმგებლობის გრძნობით აღსავსე. დადგა დრო, როცა ყოველ ჩვენგანს უნდა გადაეწყვიტა საკუთარი ბედი აქ და მარადისობაში. მომავალი თავისთავად ცხადი არც ახლაა, თუმცა შეიძლება ვივარაუდოთ, რომ არც ის იქნება იოლი, პირიქით, ისიც თავის პრობლემებსა და სირთულეებს მოიტანს. მაგრამ ისტორიისა და ისტორიული მოვლენების მთელ იმ წყვილადში, რომელშიც გიხდებოდათ მოღვაწეობა, თქვენო უწმიდესობავ, თქვენ ზედმიწევნით ზუსტად გახსოვდათ სახარებისეული სიტყვები: „მე თქვენ თანა ვარ ყოველთა დღეთა და ვიდრე აღსასრულამდე სოფლისა... რამეთუ მე მიძლევიეს სოფელსა“.

ამ ქვეყნის ზეციურ მფარველს, წმინდა გიორგის, ძღვევამოსილს უწოდებენ იმიტომ, რომ ბოროტებას სძლია, ბოროტება დაამარცხა თავისი მოწამებრივი სიკვდილით, წარმართული იმპერიის ძღვევით და სწორედ ეს წმინდანია მაგალითი იმისა, რომ ყოველი ჩვენგანი უნდა იყოს ბოროტების დამმარცხებელი. და თქვენ, წმინდაო მეუფეო, 35

წლის შემდეგაც წინ მიუძღვით არა მხოლოდ ქართულ მართლმადიდებელ ეკლესიას, არამედ წინ მიუძღვით ერს, როგორც ამ გზაზე ყველა სირთულის მძლეველი.

მინდა გისურვოთ, თქვენო უწმიდესობავ, წმინდაო მეუფეო, თქვენს პატრიარქობასთან დაკავშირებული კიდევ მრავალი იუბილე გვეხეიმოს. უნეტარესმა საბამ, პოლონეთის მართლმადიდებელი ეკლესიის წინამძღოლმა, მთხოვა, ჩვენი ეკლესიის მორწმუნეთა სახელით გადმოგცეთ ჩვენი ღრმა პატივისცემა, სიყვარული და სურვილი, რომ თქვენი მსახურება, – ქრისტიანობაში ამდენი მსახურებაა, თუმცა პატრიარქობის მსახურება განსაკუთრებულია, და თავისი სირთულით აღმატებულია ნებისმიერ მოძღვრისა თუ ეპისკოპოსის მსახურებაზე, – ისეთივე წარმატებული იყოს, როგორც დღემდე იყო, ამ ეკლესიისა და ერის საკეთილდღეოდ. მრავალჯამიერ, უწმიდესო მეუფეო.

დავით მუსხელიშვილი – ქალბატონებო და ბატონებო, სიტყვა კულტურის მინისტრს გურამ ოდიშარიას.

გურამ ოდიშარია – უწმინდესო და უნეტარესო, ღირსნო მამანო, ძვირფასო საზოგადოებავ, მაქვს პატივი მოგესალმით ჩვენი პატრიარქის საიუბილეო თარიღისადმი მიძღვნილ საერთაშორისო კონფერენციის მონაწილეებს. არ ჩამოვთვლი იმ მოვაწუობის შედეგებს ჩვენი უწმინდესისა და

უნეტარესის, სრულიად საქართველოს კათოლიკოს პატრიარქის ილია მეორის სახელს რომ უკავშირდება და ქართული ეკლესიის მრავალმხრივი განვითარების დასტურია. ეს ყველას კარგად მოგეხსენებათ. ჩემთვის, როგორც ჩვენი ქვეყნის ნებისმიერი მოქალაქისათვის, განურჩევლად აღმსარებლობისა თუ ეროვნებისა, ღვთის წყალობაა დროის ამ მონაკვეთში ცხოვრება, როდესაც ჩვენი ეკლესიის წინამძღვარი ილია მეორეა. მთელი ამ წლების განმავლობაში ჩვენი პატრიარქი ქმერთისა და მოყვასის სიყვარულისაკენ მოგვიწოდებს და ჩვენ ვხვდებით, რომ ეს სიყვარული, ეს სულიერება, ზნეობა და სინდისი ის სიმაღლეებია, სადაც ხშირად უნდა ვიკრიბებოდეთ. არადა სამწუხაროდ, ხანდახან ჩვენს სამშობლოშიც, პლანეტაზეც ცივდება მათი ადგილი. კაცობობრიობის მსხნელია ზნეობრივი და გონიერი კაცი, ისევე როგორც მომნანიე და თანამგრძნობი. ქვეყნის ზნეობრივი მთლიანობა, სულიერი მთლიანობა ქვეყნის ტერიტორიულ მთლიანობაზე ნაკლები როდია. და ბოლოს, ვიმედოვნებ, რომ ჩვენი სამინისტროს ხელშეწყობით გამოცემულ ჩვენი პატრიარქის ეპისტოლეების კრებული არა მხოლოდ ჩვენს თანამედროვეებს, არამედ მომავალ თაობებსაც აზიარებს უწმინდესისა და უნეტარესის ნააზრევებსა და ნამოღვაწარს. დიდი მადლობა.

დავით მუსხელიშვილი – ქალბატონებო და ბატონებო, მისალმებები პატრიარქის მიმართ გვინდა დაამთავროს პროექტმა ჯანსუღ ჩარკვიანმა.

ჯანსუღ ჩარკვიანი – ძვირფასო მეგობრებო, დღევანდელ დღეს ბრწყინვალე სათაური აქვს, დიახ, საქართველო ბრუნდება სულიერებისაკენ. სხვანაირად ჩვენ ცხოვრება არ გვიწერია და აქედანაც უნდა დავასკვნათ, ჩვენი უწმინდესი და უნეტარესი უფალმა გამოგვიგზავნა იმისთვისაც რომ გვახსოვდეს წმინდა მარიამ ღვთისმშობლის წილხვედრია ჩვენი საქართველო. ღმერთმა დაგლოცოთ, საქართველო ნამდვილად გაბრწყინდება თქვენს ხელში უწმინდესო და უნეტარესო სხვანაირად არ მოხდება. ღმერთმა დაგლოცოთ და მე მიხარია, რომ ლექსი გიძღვენით. ეს პირველი არ არის. ბევრჯერ მომიძღვნია თქვენთვის ლექსი და იმ დღეს ვარ მე განსაკუთრებით გახარებული. ოთხმოცი წლის ერის მამას ეძღვნება ეს ლექსი.

დრო მიჰქრის, მაგრამ დრო არ ბერდება
ცრემლით, წყალობით ვთესდეთ და ვმკიდეთ,
ვაშა ერთობლივ ღოცვა ვედრებას,
ვეძიებდეთ და ვპოვებდეთ კიდევ,
ნუგეშისმცემელს უხარის როცა
მადლი კეთილთა არს ბედისწერა,
ოცდათხუთმეტი წელია გვლოცავ.

ჭემმარიტების გზით წყაროს რწმენა,
ჩვენი რწმენაც რომ ქორნდეს ხვთის ამაგს
წყალობა ჩვენდა თუნდ მისხალ-მისხალ
შენ უნდა გვიხსნა ცოდვებისაგან.
ბოტოტისაგან შენ უნდა გვიხსნა.
დიდება შენი მსურს მე გავლექსო
ცოდვანი ჩვენნი ჩვენთან არს მარად.
დიდება შენდა უნეტარესო,
შენ მოგვევლინე ქართველთა ფარად.

დავით მუსხელიშვილი – ქალბატონებო და ბატონებო,
მისალმებები დამთავრებულია და ესლა სიტყვა
მოხსენებისათვის ჭიათურისა და საჩხერის მიტროპოლიტს
მეუფე დანიელს.

მეუფე დანიელი – თქვენო უწმინდესობავ, თქვენო
აღმატებულეზავ, პარლამენტის თავმჯდომარევ, ყოვლად
სამღვდელონო მეუფენო, მამანო, დედანო, ქრისტეს მიერ
საყვარელნო დანო და ძმანო, ძვირთასო საზოგადოებავ,
ძვირფასო სტუმრებო, ნება მიბოძეთ წარმოგიდგინოთ
მოხსენება, რომლის სათაურიც არის „თანამედროვეობა და
მარადიული ღირებულებები“.

„დღევანდელი საერთაშორისო კონფერენციის მთავარი
თემა შემობრუნება სულიერებისაკენ ბიბლიური სწავლების

ქვაკუთხედს წარმოადგენს. მიზანი საღმრთო მოძღვრებისა ადამიანის ვითარცა გზააბნეული ცხოვარის მოძიება და მისი ჭეშმარიტ გზაზე დაბრუნებაა.

ჭიათურისა და საჩხერის მიტროპოლიტი დანიელი (დათუაშვილი) - დღევანდელი საერთაშორისო კონფერენციის მთავარი თემა – შემობრუნება სულიერებისაკენ – ბიბლიური სწავლების ქვაკუთხედს წარმოადგენს. მიზანი საღმრთო მოძღვრებისა ადამიანის, ვითარცა გზააბნეული ცხოვარის, მოძიება და მისი ჭეშმარიტ გზაზე დაბრუნებაა. სახარებისეული იგავი უძღვები შვილის შესახებ არის ამ იდეის ერთ-ერთი საუკეთესო გამოხატულება. შვილი ტოვებს მამის სახლს და იწყებს თავისუფალი წესით ცხოვრებას, რის შედეგადაც მიდის სრულ დეგრადაციამდე. ბოლოს იგი ხვდება თავის დანაშაულს, ინანიებს და ბრუნდება მამის სახლში. იგავიდან კარგად ჩანს, თუ რა არის მიზეზი პიროვნების ჭეშმარიტებისაგან მოწყვეტისა და ასევე, თუ როგორ შეიძლება შემობრუნება შეცთომილი ადამიანისა. იგავი გვასწავლის, რომ მთავარი მიზეზი ცთომილებისა არის უმადურობა, ანუ დაუკმაყოფილებლობა იმ სიკეთით, რომელიც მიეცა ადამიანს. რა შემთხვევაში შეიძლება ღვთის ხატად და მსგავსად შექმნილი, თავისუფალი და

გონიერი არსება იყოს უკმაყოფილო თავისი ბედით? – მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ მან ვერ შეიცნო საკუთარი თავი და ვერ დააფასა მისთვის ბოძებული სიკეთე.

შეიცან თავი შენი! – აი, ის უდიდესი მოწოდება, რომლისკენაც უნდა ისწრაფოდეს ყოველი ადამიანი; არ უნდა დაგვავიწყდეს ჩვენი პიროვნული ღირსება, ჩვენი დიდებული წინაპრები, ჩვენი გმირული წარსული და, რაც მთავარია, არ უნდა დაგვავიწყდეს, ვისი ხატი ვართ და ვისადმი მსგავსებისათვის ვართ მოწოდებული.

მახსენდება მისი უწმიდესობის მიერ გამოთქმული მოსაზრება უძღები შვილის იგავზე. მისი განმარტებით ეს იგავი არის წინასწარმეტყველება კაცობრიობის იმ ნაწილის შესახებ, რომელიც განეშორა ჭეშმარიტ სარწმუნოებას, მაგრამ ბოლო უამს კვლავ დაუბრუნდება ზეციური მამის წიაღს. რა არის მთავარი პირობა ჭეშმარიტებისაკენ კვლავ შემობრუნებისა? სახარებაში ვკითხულობთ, რომ უძღები შვილი „მოეგო თავსა თვისსა“ (ლუკ. 15, 17) ანუ მას დაუბრუნდა უნარი საკუთარი თავის ცნობისა. საკუთარი თავის ჭეშმარიტი შემეცნებისას ასევე იწყება ღვთის შემეცნებაც, რამეთუ ადამიანი არის ხატება და მსგავსება ღვთისა.

როგორც ადამიანმა, ასევე ერმაც უნდა შეიცნოს თავისი თავი, რათა დაადგინოს თავისი იდენტობა. ერის

ჭეშმარიტი ისტორია და კულტურა არის ასახვა საზოგადოების თვითშემეცნების პროცესისა. ეროვნული ცნობიერების გამრუდება ნიშნავს ერის გაუცხოებას საკუთარ თავთან, ანუ ჭეშმარიტების გზიდან გადახვევას. ამავე დროს, ეს გადახრა იწვევს თავისუფლების დაკარგვას, რადგან ჭეშმარიტება არის გზა თავისუფლებისა. „სცნათ ჭეშმარიტი და ჭეშმარიტებამან განგათავისუფლნეს თქვენ“ (იოანე, 8, 32) – ბრძანებს უფალი.

მთელი ჩვენი ისტორიის მანძილზე ათასი ჯურის დამპყრობელი სწორედ ჩვენი ეროვნული ცნობიერების, კულტურისა და ღირებულებების აღმოფხვრასა და გადაგვარებას ცდილობდა. ჩვენ სამართლიანად ვამაყობთ ჩვენი გამიღვლილი წარსულით, თავისუფლებისათვის თავდადებული ბრძოლის არნახული მაგალითებით, თუმცა ჩვენს ისტორიაში იყო პერიოდები დაუშვებელი და გაუმართლებელი კომპრომისებისა, რომელთაც უარყოფითი დადი დაასვეს ჩვენს ეროვნულ თვითმყოფადობასა და თვითშეგნებას. წმინდა ილია მართალი (ჭავჭავაძე) ბრძანებს, რომ ისტორიის მანძილზე ჩვენმა ერმა მრავალ განსაცდელს გაუძლო სწორედ იმიტომ, რომ ჩვენს წინაპრებს იმ საძირკველში, რომელზედაც ჩვენი აწმყო დამყარებული ბევრი მაგარი ქვა ჩაუდვია; თუმცა ეტყობა მაგარ ქვასთან ერთად უვარგისი და ფხვიერიც მრავლად ჩაუყოლებია, რის

გამოც დღეს სავალალო მდგომარეობა გვაქვსო (ერი და ისტორია, 1888 წ.). საუკუნეების მანძილზე ჩვენს ცნობიერებაზე ილექებოდა მისი ბუნებისა და ღირებულებებისათვის უცხო და მიუღებელი ნიშანთვისებები. XIX ს-ში ერის უმთავრეს პრობლემად წმინდა ილია მართალი (ჭავჭავაძე) მიიჩნეოდა ქართველობის მიერ საკუთარი ვინაობის დავიწყებას და ქვეყნის გადარჩენის დასაბამს სწორედ ერის სულიერ გაჯანსაღებაში ხედავდა (შინაური მიმოხილვა, 1881 წ.).

წმინდა ილია მართალმა (ჭავჭავაძე), წმინდა მღვდელმთავრებმა გაბრიელ ქიქოძემ და ალექსანდრე ოქროპირიძემ, წმინდა დიმიტრი ყიფიანმა, აკაკი წერეთელმა, ვაჟა-ფშაველამ, იაკობ გოგებაშვილმა და სხვა ჩვენმა გამოჩენილმა თანამემამულეებმა აღასრულეს უდიდესი მისია ეროვნული თვითშეგნების გამოღვიძების საქმეში – მათი თავდადებული მეცადინეობით ქართველ ერში დანთებული ცეცხლი დვთისა და მამულის სიყვარულისა იმდენად მძლავრი და ცხოველმყოფელი აღმოჩნდა, რომ ჩვენმა ცნობიერებამ გაუძლო კომუნისტური რეჟიმის უმძიმეს იდეოლოგიურ წნეხს. XX ს-ის ბოლოს საქართველოს თავისუფლებისათვის ბრძოლა წმინდა ილია მართლის (ჭავჭავაძე) მგზნებარე სულით იყო დამუხტული. მართალია, ჩვენი ეროვნული სული გადარჩა, მაგრამ იგი სერიოზულ

რეანიმაციას საჭიროებს. ტოტალიტარული რეჟიმის პერიოდში ჩვენმა ეროვნულმა ცნობიერებამ კიდევ უფრო მეტი ზიანი განიცადა „უღმრთოების მრავალწლიანმა უღელმა უკიდურესად გამოფიტა ერის სასიცოცხლო ძალები“, – ბრძანებს მისი უწმიდესობა (საშობაო ეპისტოლე, 1992 წ.). სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის აღდგენა ჯერ კიდევ არ ნიშნავს თავისუფალი საზოგადოების შექმნას. იგი მხოლოდ ხელსაყრელი პირობაა ამ მიზნის მისაღწევად. ჯანსაღი ცნობიერების მქონე საზოგადოების ჩამოყალიბება ქართული ინტელექტუალური ელიტის უპირველესი ამოცანაა. საზოგადოებრივი ცხოვრების სხვადასხვა სფეროში მიმდინარე რეფორმები ბუნებრივი და აუცილებელი პროცესია; მაგრამ ისინი ვერ მოიტანენ სასურველ შედეგს, თუ პარალელურად ჩვენში არ მოხდება „ძველი ადამიანის“, ანუ დამახინჯებული ფსიქოლოგიისა და ზნეობის მატარებელი ინდივიდის შეცვლა „ახალი ადამიანით“ – ჯანსაღი ცნობიერების მქონე პიროვნებით.

ჭეშმარიტი იდენტობის აღდგენა შეუძლებელია მისი დაზიანების რაობისა და მიზეზების შეუსწავლელად. „როგორ უნდა გავსწორდეთ, თუ ჩვენი სიმრუდე არ გვეცოდინება?“ – ბრძანებს წმინდა ილია მართალი (კოზლოვის „შეშლილის“ თარგმანის შესახებ, 1861 წ.).

იდენტობის დაზიანება მდგომარეობს, უპირველეს ყოვლისა, ღირებულებათა აღრევაში. ერთი მხრივ, სუბიექტს შენარჩუნებული აქვს მისი ბუნებისათვის დამახასიათებელი თვისებები, ხოლო, მეორე მხრივ, მასში ფეხს იკიდებს მისი ხასიათისთვის სრულიად საპირისპირო და შეუთავსებელი ცხოვრების წესი; ეს იწვევს სუბიექტის გაორებას, რაც საფუძველშივე სპობს მისი განვითარებისა და სრულყოფის შესაძლებლობას. „არა ხელ ეწიფების ორთა უფალთა მონებად“, – ბრძანებს უფალი. ძალმომრეობის შედეგად დაკნინებული თვითმყოფადი ცნობიერება იწყებს საკუთარ თავთან გაუცხოებას და ადვილად აღმოჩნდება რადიკალურად განსხვავებული თუ ფსევდო ღირებულებების გავლენის ქვეშ. ცნობიერების უნიკალურობა არ გულისხმობს განსხვავებულ კულტურათა იგნორირებას და მათგან იზოლაციას, პირიქით, ყველა ჭეშმარიტი ეროვნული კულტურა სააკაცობრიო კულტურული მემკვიდრეობის ნაწილია, საზრდოობს ამ საუნჯით და თავადაც ამდიდრებს მას. მისი უწმიდესობის 2006 წლის ეპისტოლეში ვკითხულობთ: „მთელი ისტორიის მანძილზე როგორც ჩვენთან, ისე ნებისმიერ ქვეყანაში, დამპყრობლები ცდილობდნენ ხელოვნურად თავს მოეხვიათ არა მხოლოდ თავიანთი პოლიტიკური გავლენა, არამედ მოეხდინათ კულტურულ-რელიგიური ასიმილაციაც, რაც გულისხმობდა

როგორც რწმენის, ასევე სიმღერის, ცეკვის, სამოსლის, ლიტერატურული ღირებულებების, სუფრის წესის და ა. შ. შეცვლას. ეს ხელოვნური ექსპანსია, რა თქმა უნდა, განსხვავდებოდა კულტურათა შორის ურთიერთგამდირების ბუნებრივი პროცესისაგან, რაც კაცობრიობის კულტურულ განვითარებას განაპირობებს“ (საშობაო ეპისტოლე, 2006 წ.).

რასაკვირველია, მიუღებელი და საზიანოა ეროვნული კულტურის იზოლაცია მსოფლიოს ხალხთა საგანძურისაგან. მარადიული ღირებულებების ნუსხაში კულტურათა ინტეგრაციას, ანუ საკაცობრიოსა და ეროვნულის ჰარმონიულ კავშირს გამორჩეული ადგილი უკავია. მაგრამ იმ შემთხვევაში, თუ არ იქნება გათვალისწინებული კონკრეტული ერის თვითმყოფადობა, ეს კავშირი ფსევდოღირებულებად გადაიქცევა. დღეს ჩვენი ქვეყანა დგას მრავალი გამოწვევის წინაშე. ორსაუკუნოვანი წყვეტის შემდეგ დამოუკიდებელი სახელმწიფოებრიობის აღდგენა დაძაბული შიდა და საგარეო პოლიტიკის ვითარებაში პრობლემების სწრაფად გადაჭრასა და მოგვარებას ითხოვს. ასეთ ვითარებაში უცხო ქვეყნების მიღწევების გადმოტანა და დანერგვა მეტად საშური საქმეა; მაგრამ თუ იგი მოხდება ეროვნული ცნობიერების გაუთვალისწინებლად, შესაძლებელია შედეგები სავალალო აღმოჩნდეს. ამიტომ დღეს ჩვენი დაზიანებული იდენტობის აღდგენა ერთ-ერთ

პრიორიტეტს წარმოადგენს. როგორც საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქი ილია II ბრძანებს: „ეროვნული ცნობიერების აღორძინებას ხელისუფლებისა და საზოგადოების ერთობლივი ძალისხმევა და გარკვეული დრო სჭირდება“ (საადღვომო ეპისტოლე, 2004 წ.).

მარადიული საკაცობრიო ღირებულებათა შორის ასევე ერთ-ერთი განმსაზღვრელი ადგილი უჭირავს მემკვიდრეობითობის ფენომენს, რომელიც დროთა კავშირის, თანამედროვეობასა და ისტორიას შორის უწყვეტობის გამოვლინებას წარმოადგენს. ისევე, როგორც კულტურათა ხელოვნური ინტეგრაციის შემთხვევაში, მემკვიდრეობითობის ფენომენიც ფსევდოლირებულებად გადაიქცევა თუ მოხდება ძველი ფორმების გაფეტიშება და განახლების პროცესის დამუხრუჭება. თანამედროვეობისათვის აღლოს აღებას წმინდა ილია მართალი (ჭავჭავაძე) ჩვენი ერის ერთ-ერთ გამორჩეულ თვისებად მიიჩნევს: „რამ გვიხსნა? ჯვარცმულნი ქრისტესთვის როგორ გადავრჩით? წამებულნი და სისხლის მთხვევლნი მამულისათვის რამღა გვაცოცხლა, რამ გვასულიერა? მან, რომ ვიცოდით – იმ დროს რა უნდოდა, რა იყო მისი ციხე-სიმაგრე, მისი ფარ-ხმალი. ვაჟკაცობა უნდოდა, ვაჟკაცი ვიყავით; ხმალი უნდოდა, ხმლის ჭედვა ვიცოდით. ომის საქმეთა ცოდნა უნდოდა, ომის საქმენი ვიცოდით. აი, რამ შეგვაძლებინა, რამ გვიხსნა, რამ

შეგვინახა!.. იმ დროთა ჩარხზე გაჩარხულნი ვიყავით, იმ დროთა ქარ-ცეცხლში გამოფოლადებულნი, იმ დროთა სამჭედურში ნაჭედნი. „სიღბო გვექონდა ნაქსოვისა“ – ვით ქრისტიანებს და „სიმტკიცე ნაჭედისა“ – ვით მეომრებსა და მამულიშილებს. ამით გავიტანეთ თავი, დროთა შესაფერი ღონე ვიცოდით, დროთა შესაფერი ხერხი, დროთა შესაფერი ცოდნა გვექონდა, დროთა შესაფერი მხნეობა და გამრჯელობა“ (რა გითხრათ, რით გაგახაროთ 1897 წ.). თითქმის ერთი საუკუნის შემდეგ იმასვე ვკითხულობთ მისი უწმიდესობის 1986 წლის სააღდგომო ეპისტოლეში „საზოგადოებრივი ყოფის დღევანდელი ფორმა თავისთავად ითხოვს ადამიანისაგან მრავალ სიახლეს: ახლებურად აზროვნებას, ღირებულებათა და წარმოდგენათა გადაფასებას, მაღალ სულიერ კულტურას“.

კომუნისტური რეჟიმის პირობებში ჩვენი მეცნიერებისა და კულტურის რჩეული მოღვაწეები, მიუხედავად შემოქმედებითი თავისუფლების შეზღუდვისა, ახერხებდნენ მსოფლიო დონის პროდუქციის შექმნას; მაგრამ საზოგადოების უმეტეს ნაწილს არ შეეძლო არსებული ინერციის დაძლევა და ამიტომაც იგი მოუმზადებელი შეხვდა სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის აღდგენას. მძიმე მემკვიდრეობისაგან განთავისუფლებას მასშტაბური და დროული რეფორმები სჭირდება, მაგრამ ეს პროცესი არ

უნდა იყოს ზედმეტად კატეგორიული და რადიკალური. 1990 წლის სააღდგომო ეპისტოლეში მისი უწმიდესობა ბრძანებს: „დადგა დრო უფროსი თაობის ჯერ არნახული დაუნდობელი ღანძღვისა იმ საბაბით, თითქოს მან დაღუპა საქართველო. ის გვავიწყდება, რომ XIX-XX სს-ში ჩვენი ერის ცხოვრებაში მომხდარი ფაქტები შედეგი იყო სწორედ ქართველთა სულიერი დონის დაკნინებისა, სულმოკლეობისა, ურთიერთმიტრობისა... და რომ წინაპართა ეს ნაკლი ჩვენშიცაა. საკითხავი ისიცაა, მათ ადგილას ჩვენ უკეთესნი ვიქნებოდით, გაეუძლებდით კი იმ წლების სიმძიმეს?“.

ეროვნული მოძრაობის მღელვარე და გაუწონასწორებელი ხასიათი კიდევ ერთი დასტურია მძიმე წნეხის ქვეშ გამოვლილი საზოგადოების სულიერი უძლურებისა. მისი უწმიდესობა მუდამ მოგვიწოდებს და გვაძლევს მაგალითს ურთიერთმიტევებისა და შემწყნარებლობის სათნოების აღსასრულებლად.

მემკვიდრეობისადმი ამგვარი კრიტიკული დამოკიდებულება საშიშია გადაიზარდოს მეორე უკიდურესობაში. თუ პირველ შემთხვევაში საქმე გვაქვს განახლების შეფერხებასთან, მეორე შემთხვევაში აშკარაა წარსულის როლის არა სათანადო გააზრება – თითქოს თანამედროვე სამყარო იმდენად შეცვლილია და განსხვავდება განვლილი საუკუნეებისაგან, რომ

საკაცობრიო ისტორია ნაკლებად შეიძლება რეალური წვლილი შეიტანოს დღევანდელი ადამიანის პრობლემების გადაწყვეტაში. სეკუტიციზმი წარსულისადმი იწვევს ტრადიციული ფასეულობების იგნორირებას და მათ ნაცვლად თავშეუკავებელი ცხოვრების წესის დამკვიდრებას. ამ საფრთხის შესახებ მისი უწმიდესობა ხშირად მიგვითითებს თავის ეპისტოლეებში: „კარგად გვესმის, რომ არ შეიძლება მხოლოდ ძველი სტერეოტიპებით ცხოვრება... მაგრამ ისიც აუცილებელია, რომ ახალი ღირებულებების შეთვისებისას არ დაგვარგოთ ჩვენი ტრადიციული და ზნეობრივი ფასეულობანი“ (საადგომო ეპისტოლე, 2004 წ.).

„დღეს ერთ-ერთი უმძიმესი პრობლემაა ღირებულებათა გაუფასურება. ადამიანებს, განსაკუთრებით კი ახალგაზრდებს, არწმუნებენ, თითქოს სამშობლოს სიყვარული, უფროსის პატივისცემა, პატიოსნად ცხოვრება (ენისა და სარწმუნოების დაცვა) და სხვ. ჩვენი ერისათვის დამახასიათებელი ტრადიციები მოძველდა; არადა, როგორ შეიძლება მოძველდეს ის, რაც მარადიულ ღირებულებებს წარმოადგენს“ (საშობაო ეპისტოლე, 2002 წ.). „შეუძლებელია საზოგადოება უარყოფდეს თავის მეობას, უარყოფდეს იმ ზნეობრივ საფუძვლებს, რომლებსაც ისტორიულად ეყრდნობოდა და ააშენოს წარმატებული ქართული სახელმწიფო, რადგან ნებისმიერი სახელმწიფო მისი

ისტორიიდან მომდინარეობს და საკუთარ ტრადიციებზეა დაფუძნებული“ (საშობაო ეპისტოლე, 2006 წ.).

ბრძოლა მარადიული ღირებულებების დამკვიდრებისათვის მთელი საკაცობრიო ისტორიის მანძილზე მიმდინარეობდა. ყოფილა უამრავი როგორც სულიერი ამადლები, ასევე დაკნინებები. XX და XXI სს-ში პიროვნების სულიერმა დეგრადაციამ უკიდურეს ზღვარს მიაღწია, როდესაც ზნეობრივი დაცემა ადამიანის ბუნებისთვისებად მიიჩნევა. ამ მოვლენას საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქი ასე აფასებს: „XX საუკუნე გამოირჩევა სწრაფად ცვალებადი ცხოვრების წესით. დიდი ხანი არ არის, რაც წარმოიშვა სამყაროს რაღაც ახალი ხედვა, მეცნიერების, ხელოვნების, ჩვენი ყოფის, კოსმოსის... თავისებური აღქმა, რომლის მიხედვითაც ყოველივე ადამიანის მიწიერი, მდაბალი მოთხოვნებით განიზომება. პიროვნებამ დაკარგა ნათელი აზროვნება, სულიერობა, ჭეშმარიტი რეალობის შეგრძნების უნარი. მისი სურვილები დავიწროვდა და გაუხეშდა, დაირღვა ურთიერთობა მშობლებსა და შვილებს შორის, ახალგაზრდობა მოსწყდა ოჯახის კერას, ტრადიციებს და ბედნიერების ძებნა მის გარეშე დაიწყო“ (საადღგომო ეპისტოლე, 1995 წ.).

„დღეს კაცობრიობა იმდენად მოცულია მიწიერი და მატერიალური პრობლემებით, რომ სულიერი და ზნეობრივი საკითხები თითქმის აღარ ახსოვს... ამქვეყნად ცოდვა ყოველთვის არსებობდა, მაგრამ საზოგადოება მას მანკიერებად აღიქვამდა და მისგან თავის დაღწევას ცდილობდა. დღეს მდგომარეობას ისიც ართულებს, რომ უფლის მცნებების დარღვევა მიუღებლად აღარ მიიჩნევა, პირიქით, საჯაროდ ხდება ცოდვის პროპაგანდა და მას ადამიანისათვის დამახასიათებელ ბუნებრივ თვისებად წარმოაჩენენ... დიახ, დამკვიდრდა ე. წ. „თავისუფლება“, ანუ პრინციპი – „ყველაფერი ნებადართულია“.

„... შეუძლებელია არ გაგაოცოს ძალადობის, ყაჩაღობის, მკვლელობის პროპაგანდამ, ზოგადსაკაცობრიო, ეროვნული, ზნეობრივი და სულიერი ფასეულობებისადმი უპატივცემულობამ, რაც ჩვენს დაბალ კულტურაზე და პროვინციალიზმზე მეტყველებს. ამას არ შეიძლება ეწოდოს თავისუფლება. ეს არის მონობა ცოდვისა და მანკიერებისა, ესაა გზა თვითგანადგურებისა და სულიერი სიკვდილისა“ (სააღდგომო ეპისტოლე, 2004 წ.).

აღნიშნული სულიერი კრიზისის მიზეზად ზოგნი მეცნიერულ-ტექნიკურ პროგრესს ასახელებენ. მისი უწმიდესობა არ ეთანხმება ასეთ მიდგომას და მიიჩნევს, რომ არსებული კრიზისის მთავარი მიზეზი მეცნიერებისა და

სულიერების დაცილებასა და მათ არათანაბარ განვითარებაშია. 1982 წლის საშობაო ეპისტოლეში მისი უწმიდესობა ბრძანებს: „ზოგიერთი ფიქრობს ბირთვული კატასტროფა და აქედან გამომდინარე დედამიწაზე სიცოცხლის მოსპობის საფრთხე შედგება მეცნიერებისა და ტექნიკის სწრაფი განვითარებისა, მეცნიერულ-ტექნიკური რევოლუციისა. ეს მცდარი განსჯაა. სინამდვილეში მეცნიერებამ და ტექნიკამ ახალი გზები და საშუალებები გამოავლინა ადამიანის განვითარებისათვის. მთელი უბედურება ისაა, რომ ამ მეცნიერულ მიღწევებს კაცობრიობა სულიერად და მორალურად მოუმზადებელი შეხვდა და სიკეთის ნაცვლად იგი ზოგიერთმა ბოროტების სათავედ აქცია“.

ბიბლიური სწავლებით ღვთის ხატება და მსგავსება ადამიანში სულის უკვდავებასთან ერთად გულისხმობს აზროვნებასა და თავისუფალ ნებას, ანუ შემოქმედების უნარს. მეცნიერულ-ტექნიკური პროგრესი თავის თავად დადებითი მოვლენაა, მაგრამ დაბალი სულიერების შემთხვევაში შესაძლებელია მისი მიღწევები არასწორად გამოიყენონ. არა მეცნიერულ-ტექნიკური პროგრესი, არამედ მისი მოწყვეტა მარადიული ღირებულებებისაგან არის მიზეზი მრავალი საკაცობრიო პრობლემისა. ქრისტიანობისათვის მიუღებელია რელიგიური ნორმების

იძულებითი დამკვიდრება საზოგადოებრივ ცხოვრებაში. იგი მიესაღმება სეკულარიზმის ისეთ გაგებას, რომელიც გულისხმობს რელიგიური და საერო ცხოვრების სფეროებს შორის თანამშრომლობას, ურთიერთ შეზღუდვის გარეშე. მაგრამ ეკლესიისათვის სრულიად მიუღებელია ისეთი სეკულარიზმი, რომელიც ამკვიდრებს რელიგიური და საერო სფეროების სრული იზოლაციის იდეას.

ჯერ კიდევ XX ს-ის 60-იან წლებში ცნობილი მართლმადიდებელი საეკლესიო მოღვაწე დეკანოზი ალექსანდრე შმემანი სეკულარიზმის შესახებ წერდა: „ამჟამად მთელი მსოფლიო სეკულარული გახდა. უკეთეს შემთხვევაში იგი ადამიანს ეუბნება: „თუ გინდა გწამდეს, მაგრამ არავითარ შემთხვევაში არ ჩარო რელიგია ცხოვრების არცერთ სფეროში – არც მეცნიერებაში, არც ხელოვნებაში, არც პოლიტიკაში, არც მეურნეობაში. აქ არ არის რელიგიის ადგილი“. რელიგიის ბედზე ამ სეკულარულ მსოფლიოში, სადაც რელიგია იმდენად აკრძალული კი არაა (რადგან ბოლოს და ბოლოს, რწმენის, ღოცვის, ღმერთთან პირადი ურთიერთობის აკრძალვა შეუძლებელია), რამდენადაც მოკვეთილია ცხოვრების ყველა გამოვლენისაგან, უნდა დაფიქრდნენ მორწმუნეებიც და ურწმუნოებიც. რატომ? გამიჯვნა, რაც საფუძვლად უდევს სეკულარიზმს, და რაც რელიგიას განდევნის „კერძო“

სფეროში, ადრე თუ გვიან იწვევს ადამიანის დამონებას და დავამატებ, იმგვარ დამონებას, რომლის დროსაც ურწმუნო დამონებულთა განუზომლად უფრო მეტად, ვინემ მორწმუნე, რადგან ის, რასაც თანამედროვე ენაზე ეწოდება ტოტალიტარიზმი, არის სეკულარიზმის პირდაპირი და გარდუვალი შედეგი“ (ა. შმემანი, რელიგია და საზოგადოება: რელიგია საჯარო სივრცეში).

სამწუხაროდ, ბოლო საუკუნეებში სეკულარიზმის ამ მცდარმა გაგებამ საკმაოდ რადიკალური ხასიათი მიიღო და ახალი მსოფლმხედველობის ნიშნები შეიძინა. თანამედროვე მსოფლიოს ცნობილი მოაზროვნეები, როგორც რელიგიური ასევე არარელიგიური მსოფლმხედველობის წარმომადგენლები ემიჯნებიან სეკულარიზმის აგრესიულ და ტოტალიტარულ ფორმებს და საუბრობენ პოსტსეკულარული ეპოქის დადგომაზე, სადაც რელიგიური ცნობიერება არ იქნება განდევნილი საზოგადოებრივი ცხოვრების პროცესიდან. რადიკალური სეკულარიზმი ისევე მიუღებელია, როგორც კლერიკალური მსოფლმხედველობა. გასული წლის ოქტომბერში კუნძულ როდოსზე ჩატარდა საერთაშორისო საზოგადოებრივი ფორუმის „ცივილიზაციათა დიალოგის“ მეცხრე კონგრესი. ერთ-ერთი სექციის მუშაობა ეძღვნებოდა პოსტსეკულარიზმის თემას. ყველასთვის მოულოდნელად ეს მეექვსე სექცია დამსწრეთა

და მონაწილეთა რაოდენობით აღმოჩნდა ყველაზე მრავალრიცხოვანი, რაც განაპირობა ამ თემით დაინტერესებამ. სეკულარიზმის ცნობილი 2 დიდი წარმომადგენელი: სოციოლოგი პიტერ ბერგერი და ფილოსოფოსი იურგენ ჰაბერმასი გასული საუკუნის ბოლოდან მოყოლებული აქტიურად მსჯელობენ პოსტსეკულარიზმის პროცესის დაწყებაზე, ანუ საერო და სასულიერო ცხოვრების დაახლოების აუცილებლობაზე.

2001 წლის 14 ნოემბერს იურგენ ჰაბერმასმა, როცა მას მშვიდობის პრემიას ანიჭებდნენ, ბრძანა: „სეკულარულმა უმრავლესობამ მნიშვნელოვან საკითხებზე არ უნდა მიიღოს გადაწყვეტილება მანამ, სანამ არ მოუსმენს ოპონენტებს, რომლებიც თავანთი რელიგიური რწმენის გამო უფლებაშელახულად გრძნობენ თავს უმრავლესობის მხრიდან“.

წიგნში „სეკულარიზაციის დიალექტიკა“ იგი განავრცობს აზრს იმის შესახებ, რომ ხელისუფლების მიერ სეკულარული მსოფლმხედველობის ყველა ადამიანის მიმართ გავრცობა შეუთავსებელია სახელმწიფოს იდეოლოგიურ ნეიტრალურობასთან, რადგან იგი ვერ უზრუნველყოფს ყოველი მოქალაქის თანაბარ ეთიკურ თავისუფლებას. ამ მოსაზრების საფუძველზე იგი ასკვნის: „არარელიგიურმა ადამიანებმა, რამდენადაც ისინი

სახელმწიფოს მოქალაქეები არიან, პრინციპულად არ უნდა უარყონ ჭეშმარიტების პოტენციაში სამყაროს რელიგიური აღქმა და არ უნდა წაართვან მორწმუნე მოქალაქეებს უფლება რელიგიური ცნებების მეშვეობით თავიანთი წვლილი შეიტანონ საზოგადოებრივ დისკუსიაში“. ამავე წიგნში ავტორი აღნიშნავს: „პოსტსეკულარულ სოციუმში ყალიბდება განწყობა იმ გარემოების აღიარებისათვის, რომ „საზოგადოებრივი ცნობიერების მოდერნიზაცია“ ახალ ფაზაში გადასვლისას მოიცავს როგორც რელიგიურ, ისე საერო მენტალობას და რეფლექსურად სახეს უცვლის მას“.

პიტერ ლუდვიგ ბერგერი, ცნობილი ამერიკელი სოციოლოგი, სეკულარიზმის ერთ-ერთი აპოლოგეტი წარსულში, თავის წიგნში „უკუქცეული სეკულარიზმი“ (1996 წ.) წერს: „ის, ვინც უგულბებლყოფს რელიგიის მნიშვნელობას თანამედროვე ურთიერთობების ანალიზისას, ამას სწადის თავისი შიშისა და რისკის გამო“.

მისი უწმიდესობა საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქი ილია II, საპატრიარქო მღვდელმთავრის დაწვებიდანვე დიდ ყურადღებას აქცევდა ამ საკითხს. 1995 წლის საადღვომო ეპისტოლეში იგი წერს: „თუ სულიერებისა და ინტელექტუალური აზროვნების წარმომადგენლები ერთმანეთს არ დაუახლოვდებიან,

მსოფლიო დადგება გაუთვალისწინებელი საბედისწერო კატაკლიზმების წინაშე.

...ინტელიგენციაში დიდი პოტენციური ძალაა. წარსული დროის უმძიმეს პერიოდებში მოაზროვნე ფენა ჩვენი ქვეყნის ხალხში ნერგავდა განათლებისა და პროგრესის მაღალ იდეალებს, ცდილობდა მიახლოებოდა ღრმა ფილოსოფიურ საკითხებს და აბსოლუტური ჭეშმარიტების პრობლემას. ერთადერთი, რაც მას აკლდა, ეს იყო ჭეშმარიტი სარწმუნოების სრული გააზრება. თავის ფუნქციის სწორად შეფასებასა და შესრულებას ინტელიგენცია შეძლებს მხოლოდ მაშინ, თუ თავის ცოდნას რწმენას დაუკავშირებს“.

კონკრეტულში ზოგადის, ხოლო ეროვნულში საკაცობრიოს განჭვრეტა მისი უწმიდესობის ერთ-ერთი დამახასიათებელი თვისებაა. იგი მუდამ ზუსტად გრძნობს როგორც ჩვენი ერის, ასევე თანამედროვე მსოფლიოს მაჯისცემას. დიდად საამაყო და სასიხარულოა, როდესაც ერის სულიერი მამა არის გამორჩეული მოაზროვნე და შემოქმედი; მანუგეშებელი და გამამხნეველებელია ხილვა ღვთისა და მამულისათვის შეწირული ეკლესიის საჭეთმპყრობლისა; მაგრამ უმეტესად აღმატებული, საკვირველი და საარაკო ის გახლავთ, რომ ერმა ისმინოს ხმა მამისა და უძლები შვილის მსგავსად დაადგეს სულიერი შემობრუნების გზას. ჭეშმარიტად უდიდესი სასწაულია XXI

საუკუნეში იხილო ის, რაც მხოლოდ მოციქულების ეპოქაში ხდებოდა. მადლობა ღმერთს, რომ გაგვხადა ღირსი ამ სასწაულის ხილვისა. დღეს ჩვენი ქვეყანა არა მარტო აცნობიერებს პოსტსეკულარიზმის, ანუ საერო და სასულიერო ცხოვრების დაახლოების აუცილებლობას, არამედ უკვე რეალურად ახორციელებს მას ცხოვრებაში. ამის საილუსტრაციოდ მოვიყვან მხოლოდ ერთ მაგალითს. XIX საუკუნიდან მოყოლებული ჩვენს საისტორიო მეცნიერებაში სეკულარიზმის გავლენით გაჩნდა ერთგვარი სკეპსისი რელიგიური წყაროების მიმართ. ამის შედეგად, მიუხედავად ჩვენი ისტორიული სკოლის მაღალი აკადემიური დონისა, ჩვენი განმანათლებლის წმინდა მოციქულის ანდრია პირველწოდებულის მოგზაურობა საქართველოში ღებუნდად იყო მიჩნეული. მისი უწმიდესობის ლოცვა-კურთხევით 2001 წელს შეიქმნა ანდრია პირველწოდებულის გზისმკვლევის სამეცნიერო ექსპედიცია, რომელმაც სარწმუნო წყაროების შესწავლის საფუძველზე დაადასტურა I საუკუნეში ქრისტეს მოციქულის საქართველოში მოღვაწეობის რეალურობა. V ექსპედიციის დასასრულს, რომელიც თურქეთის ტერიტორიაზე, ისტორიულ სამხრეთ-დასავლეთ საქართველოში გაიმართა, გარდაიცვალა სამეცნიერო ჯგუფის ხელმძღვანელი, ისტორიული გეოგრაფიის ერთ-ერთი უდიდესი მკვლევარი და მეცნიერი დევი

ბერძენიშვილი. მისი გარდაცვალება იბერიის უძველეს მიწა-წყალზე ნიშანია იმისა, რომ ქართველი მეცნიერები უბრუნდებიან ქრისტიანულ მემკვიდრეობას და მოწამეობრივი შემართებით აგრძელებენ წინაპართა კვალს.

დასკვნა

ჩვენს ქვეყანაში მიმდინარე პროცესი სულიერი შემობრუნებისა არის შედეგი სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქის ილია II-ის თავდაუზოგავი მსახურებისა პიროვნებისა თუ საზოგადოების ცნობიერებაში დარღვეული წონასწორობის აღდგენისათვის.

მშვიდობა საკუთარ თავთან არის მტკიცე საფუძველი საზოგადოებრივი მშვიდობისა; ხოლო მშვიდობიანი საზოგადოება უმთავრესი გარანტია საკაცობრიო ჰარმონიისა და კეთილდღეობისა. მარადიული ღირებულებები კაცობრიობის წინსვლისა და განვითარების უტყუარი ორიენტირებია. ამ სასიცოცხლო ჭეშმარიტებების არასწორი ინტერპრეტაცია სერიოზულ გართულებებს იწვევს როგორც ცალკეული პიროვნების, ასევე მთელი საზოგადოების ცხოვრებაში. ნებისმიერი ცდომილება ამ გზაზე დროულად უნდა იქნას აღმოფხვრილი, რათა არ დაზიანდეს ჩვენი ცნობიერების სიჯანსაღე, წინააღმდეგ შემთხვევაში შესაძლებელია მივიდეთ ამ ღირებულებების

მიმართ სრულ გაუცხოებამდე. მსგავსი განსაცდელი კაცობრიობის ისტორიაში არაერთხელ ყოფილა, მაგრამ საზოგადოების რჩეული წარმომადგენლების ძალისხმევით ხდებოდა შექმნილი საფრთხეების გაცნობიერება და მათგან განთავისუფლება.

მეცნიერულ-ტექნიკური რევოლუციის შედეგად ბოლო საუკუნეებში კაცობრიობის გარკვეულ ნაწილს გაუჩნდა აზრი ადამიანური გონების ყოვლისშემძლეობისა. გონებას, მართლაც, უდიდესი შესაძლებლობები აქვს; მაგრამ თუ იგი არ გაითვალისწინებს ადამიანის სხვა ასევე არანაკლებ მნიშვნელოვან ფენომენს, როგორცაა გული და მისი კულტურა, სამყარო ცივი და ერთფეროვანი გახდება.

XX ს-ის II ნახევრიდან მოყოლებული სულიერებისაკენ შემობრუნების თემაზე სულ უფრო და უფრო მეტად მსჯელობენ მსოფლიოს მოწინავე მოაზროვნეები. ამ პროცესში აქტიურად არიან ჩართულნი ქართული სამღვდელეობისა და მეცნიერების წარმომადგენლები, რაც უპირველესად არის შედეგი ჩვენი ეკლესიის საჭეთმპყრობელის დიდი შემოქმედებითი ძალისხმევისა და რუდუნებისა.

გამოვთქვამთ იმედს, რომ გამართლდება კათოლიკოს-პატრიარქის ილია II-ის ვარაუდი და სულიერებას განშორებული კაცობრიობის გარკვეული ნაწილი უძღვები

შვილის მსგავსად დაუბრუნდება ზეციური მამის წიაღს. ასევე გვჯერა, რომ XXI ს-ის ადამიანები შეეძლებოდა შეურყენებლად დაეცვათ წინაპართაგან მიღებული წმიდათაწმიდა საგანძური – მარადიული საკაცობრიო ღირებულებები, და საკუთარი გამოცდილებით გამდიდრებული გადავცეთ იგი მომავალ თაობას.

მადლობთ ყურადღებისათვის

დავით მუსხელიშვილი – ქალბატონებო და ბატონებო, ამით ჩვენი სხდომის პირველი ნაწილი დამთავრებული გახლავთ. კიდევ ერთხელ გვინდა მივულოცოთ ჩვენს კათოლიკოს პატრიარქს, მის უწმინდესობას და უნეტარესობას, ვუსურვოთ ხანგრძლივი ცხოვრება და მრავალჟამიერი სიკეთე ქართველი ხალხის სამსახურში. დიდი მადლობა.

შეგიძლიათ გადაინაცვლოთ პოლში, სადაც იქნება წარდგინება ფოტოალბომისა სწორედ იმ წვლილთან დაკავშირებით, რომელიც ანდრია პირველწოდებულს აქვს საქართველოში ქრისტიანობის გავრცელებასთან დაკავშირებით.

